

Sygn. akt. I ACa 234/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny

w składzie:

<i>Przewodniczący</i>	<i>SSA Grażyna Demko</i>
<i>Sędziowie:</i>	<i>SA Jan Sokulski</i> <i>SA Dariusz Mazurek (spraw.)</i>
<i>Protokolant:</i>	<i>st. sekr. Sądowy Cecylia Solecka</i>

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2012 r. na rozprawie

sprawy z powództwa ***Syndyka Masy Upadłości Zakładu (...) Sp. z o.o. w R. w upadłości likwidacyjnej*** przeciwko ***Gminie J.***

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 7 lutego 2012 r., sygn. akt I C 156/10

I. ***prostuje*** oczywistą omyłkę pisarską w zakresie oznaczenia strony powodowej zawartą w pkt. I i IV sentencji wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 7 lutego 2012r, sygn.. akt I C 156/10 w ten sposób, że w miejsce oznaczenia jako powoda „ Zakład (...) i (...) Spółka z o.o w upadłości likwidacyjnej” wpisać :” Syndyk Masy Upadłości Zakładu (...) i (...) Spółka z o.o w R. w upadłości likwidacyjnej” ,

II. ***oddała*** apelację,

III. ***zasądza*** od pozwanego Gminy J. na rzecz Syndyka Masy Upadłości Zakładu (...) Sp. z o.o w R. w upadłości likwidacyjnej kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta) tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Powód Zakład (...) Sp. z o.o. domagał się zasądzenia od pozwanego Gminy J. na swoją rzecz kwoty 290 741, 10 zł z odsetkami ustawowymi od 11 listopada 2009r. i kosztami procesu.

W uzasadnieniu żądania wskazał, że dochodzona kwota stanowi równowartość robót wykonanych przez powoda jako wykonawcę zamówienia pozwanej Gminy, będącego przedmiotem umowy zawartej przez strony w trybie ustawy o zamówieniach publicznych, której celem było wykonanie przyłączy kanalizacji sanitarnych oraz kolektora sanitarnego.

Pozwana Gmina J. w odpowiedzi na pozew domagała się oddalenia powództwa.

Podnosiła, że powód wykonywał zobowiązanie wynikające z zawartej umowy niezgodnie z treścią umowy, a przede wszystkim niezgodnie z projektem i sztuką budowlaną, co było podstawą do złożenia przez pozwaną oświadczenia o odstąpieniu od umowy.

Postanowieniem z dnia 21 września 2011r. Sąd Rejonowy w Rzeszowie ogłosił upadłość Zakładu (...) Sp. z o.o. obejmującą likwidację majątku upadłego.

Powołany przez Sąd Syndyk Masy Upadłości wstąpił do postępowania w niniejszej sprawie po stronie powoda.

Wyrokiem z dnia 7 lutego 2012r. Sąd Okręgowy w Krośnie zasądził od pozwanej Gminy na rzecz Zakładu (...) Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej kwotę 242 250, 86 zł z odsetkami ustawowymi od 1 grudnia 2009r. Dalej idące żądania pozwu oddalił. Nakazał ściąganie od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krośnie 7364,99zł tytułem wydatków i zasądził od pozwanej na rzecz powoda 18 115 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu.

W sprawie ustalone zostało przez Sąd I instancji, że w dniu 15 czerwca 2009r. zawarta została pomiędzy Gminą J. jako zamawiającym i Konsorcjum Firm - Zakładem (...) Sp. z o.o. , D. M. Zakład (...) w S. – umowa na wykonanie przyłączy kanalizacji sanitarnej w miejscowościach J. i M. w zakresie I etapu o liczbie 389 przyłączy oraz budowie kolektora sanitarnego oraz etapu II o liczbie 37 przyłączy. Zakres robót uzgodniono na podstawie dokumentacji projektowej, przedmiaru robót, specyfikacji istotnych warunków zamówienia. W dniu 23 czerwca 2009r. inwestor przekazał plac budowy wykonawcy. Od początku inwestycji ze strony inspektora nadzoru kierowane były zastrzeżenia w postaci sprawozdań, w których kwestionowany był sposób wykonania, fachowość wykonawcy i brak nadzoru osób odpowiedzialnych po stronie wykonawcy za prawidłowe wykonanie inwestycji. Ostatecznie pismem z dnia 13 sierpnia 2009r. zamawiający odstąpił od umowy wskazując jako przyczynę wadliwe wykonanie przedmiotu zamówienia. Jednak w wyniku rozmów pomiędzy zamawiającym a wykonawcą uzgodniono, że zamawiający cofnie oświadczenie o odstąpieniu od umowy, a wykonawca będzie dalej wykonywać roboty zgodnie z warunkami ustalonymi przez strony.

W dniu 17 września 2009r. wykonawca zgłosił do odbioru końcowego przyłącza na kolektorze F. Inspektor nadzoru w dniu 21 września 2009r. stwierdził, że roboty nad wykonaniem przyłącza nie zostały zakończone w pełnym zakresie. W dniu 1 października 2009r. Inspektor Nadzoru stwierdził, że nie wykonano prób szczelności, podłączenia budynku nr (...), usunięcia usterki na kolektorze w punkcie (...), asfaltowania drogi.

Dnia 6 października 2009r. Kierownik Budowy stwierdził, że inwestor nie przekazał placu budowy pod budowę kolejnych przyłączy, nie uzyskał zgody wykonawcy kolektora na montaż studzienki do budynku nr (...) i nie wygzekwował od poprzedniego wykonawcy usunięcia usterki studzienki (...). Tego samego dnia wpisem do dziennika budowy Inspektor Nadzoru stwierdził zakończenie robót i brak usunięcia usterek przez wykonawcę.

Ustalono zostało przez Sąd I instancji, że w dniu 12 października 2009r. inwestor ostatecznie odstąpił od umowy na podstawie § 14 ust 1 a i b umowy wskazując jako przyczynę przerwania przez wykonawcę realizacji robót przez okres dłuższy niż 14 dni, wykonywanie robót w sposób wadliwy, nie usunięcie wad przyłączy na kolektorze głównym i brakiem rokowań co do możliwości prawidłowego wykonania inwestycji przez obecnego wykonawcę.

Ustalono, że w dniu 15 października 2009r. dokonano jednostronnego odbioru robót z udziałem wykonawcy, ze względu na niestawienie się przedstawiciela zamawiającego, a w dniu 20 października 2009r. wykonawca wystawił fakturę za roboty na kwotę 290 741,10 zł.

Ustalenia dotyczące zakresu robót wykonanych na podstawie umowy Sąd Okręgowy poczynił na podstawie opinii biegłych J. i M..

Ustalił, że usterki, które nie pozwalały na użytkowanie kanalizacji zostały wyeliminowane przez zamawiającego, który zlecił ich usunięcie innemu podmiotowi po odstąpieniu od umowy. Na podstawie wniosków opinii K. M. Sąd ustalił, że zakres robót wykonanych przez powoda osiągnął zamierzony cel, roboty zostały wykonane prawidłowo, zgodnie ze sztuką budowlaną, wykonawca na bieżąco usuwał zgłaszane usterki, a Inspektor Nadzoru sukcesywnie dokonywał odbioru wykonanych przyłączy. Na tej podstawie Sąd I instancji ocenił, że nie istniały określone w § 14 ust 1 a i b umowy przesłanki, które uzasadniałyby złożenie przez zamawiającego oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Dlatego w ocenie Sądu Zamawiający nie miał podstaw do naliczenia kary umownej i potrącenia kwoty kary umownej z wynagrodzeniem wykonawcy za realizację przedmiotu umowy.

Wartość robót wykonanych przez stronę powodową Sąd ustalił w ślad za wnioskami opinii biegłego M. na 242 250, 86 zł brutto. Sąd ustalił, że skoro zamawiający nie dokonał odbioru robót pomimo ich zakończenia przez wykonawcę i z upływem terminu określonego przez wykonawcę w wezwaniu do zapłaty pozostawał w zwłoce w spełnieniu świadczenia. Sąd ocenił, że koszty, które poniósł pozwany na usunięcie usterek, wykonanie brakującej dokumentacji obciążają wykonawcę, jednak nie było możliwe rozliczenie ich pomiędzy stronami w niniejszym postępowaniu z uwagi na brak takiego żądania.

Sąd Okręgowy wskazał, że o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. i rozdzielił koszty pomiędzy strony w proporcji 5/6 w jakiej powództwo zostało uwzględnione.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego zaskarżyła apelacja strona pozwana - Gmina J. w części dotyczącej punktu I, III, IV zarzucając wyrokowi w zaskarżonej części:

- naruszenie przepisów prawa materialnego § 7 ust. Od 1 do 4 umowy nr (...) z dnia 15 czerwca 2009r. poprzez błędna wykładnię i przyjęcie, że pozwana była zobowiązana do zapłaty na rzecz powoda wynagrodzenia za wykonane roboty w sytuacji gdy podstawą do zapłaty wynagrodzenia wykonawcy powinna być prawidłowo wystawiona faktura, a pozwana fakturę nr (...) z dnia 20 października 2009r. wystawiła z rażącym naruszeniem przepisów umowy,

- naruszenie przepisów prawa materialnego art. 481 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powodowi należą się odsetki z tytułu braku płatności faktury VAT nr (...) w sytuacji gdy wobec nieprawidłowości faktury roszczenie powoda o zapłatę nie było wymagalne,

- naruszenie przepisów prawa materialnego § 14 ust. 1 lit. a, b, c umowy z dnia 15 czerwca 2009r. poprzez jego błędna wykładnię i przyjęcie, że pozwana nie była uprawniona do odstąpienia od umowy, co skutkowało brakiem podstaw do naliczania kar umownych i potrącenia należności z tego tytułu z wynagrodzeniem powoda za wykonane roboty budowlane, w sytuacji gdy powód wykonał umowę w sposób wadliwy i sprzeczny z umową i w sposób rażący zaniedbywał swoje obowiązki umowne,

- naruszenie prawa materialnego § 12 ust. 3 umowy z dnia 15 czerwca 2009r. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że pozwana nie miała prawa wstrzymania się z zapłatą wynagrodzenia w sytuacji gdy przedmiot umowy został wykonany wadliwie, a po odstąpieniu od umowy zobowiązana była do zapłaty wynagrodzenia.

Zarzucono również naruszenie przepisów postępowania art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie odniesienie się w uzasadnieniu wyroku do istotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy zarzutów pozwanej, w szczególności do nieprawidłowości faktury będącej podstawą roszczenia o zapłatę, a ponadto nie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku.

Wskazując na te zarzuty apelująca Gmina J. domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa w całości i zasądzenia od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji.

W uzasadnieniu apelacji strona pozwana argumentowała odwołując się do treści odpowiednich postanowień umowy zawartej przez strony, że zapłata wynagrodzenia na rzecz wykonawcy była uzależniona od wystawienia faktury rozdzielającej koszty wykonania przyłączy kanalizacyjnych oraz pozostałe koszty budowy przyłączy, a nadto od wystawienia faktury na prawidłową kwotę. Pozwana zarzucała, że faktura wystawiona przez powoda w dniu 20 października 2009r. nie spełniała tych wymogów i została wystawiona na znacznie zawyżoną kwotę.

Nie uwzględnienie tych okoliczności przez Sąd I instancji doprowadziło w ocenie apelującego do naruszenia zaskarżonym wyrokiem prawa materialnego - postanowień umowy.

Pozwana argumentował, że spełnione zostały warunki do skorzystania przez Gminę z prawa odstąpienia od umowy. Powołała się w tym zakresie na art. 636 § 1 k.c. oraz § 14 ust. 1 lit. c umowy.

Zaprezentowała pogląd, że istniejące w chwili odbioru końcowego liczne wady wykonawcze i dokumentacyjne, których powód nie usunął legitymowały pozwaną do powstrzymania się z zapłatą wynagrodzenia na rzecz wykonawcy, a w związku z odstąpieniem od umowy pozwana została całkowicie zwolniona z obowiązku zapłaty.

Na koniec pozwana zarzuciła, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera odniesienia się do wszystkich zarzutów zgłoszonych przez pozwaną w stosunku do żądań powoda. Pozwana wskazała, że dotyczy to zarzutu nieprawidłowego wystawienia przez wykonawcę faktury z dnia 20 października 2009r. i brak możliwości oceny przez pozwaną prawidłowości robót wykonanych przez powoda z uwagi na braki w dokumentacji.

Powód wnosił o oddalenie apelacji strony pozwanej i domagał się zasądzenie od pozwanej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie po rozpoznaniu apelacji pozwanej Gminy J. zważył, co następuje:

Podniesione w apelacji przez stronę pozwaną zarzuty naruszenia prawa materialnego są nieuzasadnione.

Dokonując oceny czy zachodziły po stronie wykonawcy okoliczności uzasadniające odstąpienie przez Gminę od umowy, należało wziąć pod uwagę w pierwszej kolejności ustawowe przesłanki warunkujące odstąpienie od umowy. Ze względu na tryb w jaki doszło do zawarcia umowy należało ocenić, czy do umowy zawartej przez strony mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego, bowiem zgodnie z art. 139 ust1 ust. Pr Z.. P.. Przepisy tej ustawy mają pierwszeństwo w stosowaniu do stosunków objętych przedmiotem ustawy przed przepisami kodeksu cywilnego. Zagadnienie to było przedmiotem oceny przez Sąd Najwyższy, który w zachowującym aktualność wyroku z dnia 10 kwietnia 2003r. potwierdził, że przepisy o zamówieniach publicznych nie wyłączają wynikających z przepisów ustawy Kodeks Cywilny uprawnień stron do odstąpienia od umowy(sygn. akt III CKN 1320/00 opublikowany OSN 2004 nr 7-8 poz.112.)

Również z § 14 zawartej przez strony umowy wynika, że prawo odstąpienia od umowy niezależnie od przyczyn wskazanych w § 14 ust 1 pkt a i b może nastąpić z ustawowych przesłanek wskazanych w ustawach Prawo Zamówień Publicznych i kodeksie cywilnym.

Ponieważ oferowane przez strony, a przeprowadzone przez Sąd I instancji dowody osobowe Sąd musiał potraktować z dużą ostrożnością, z uwagi na sprzeczności w prezentowaniu faktów dotyczących realizacji inwestycji w ramach zawartej umowy i brak możliwości weryfikacji zeznań przesłuchanych osób / tworzenie dokumentacji pod kątem własnych twierdzeń/, istotne znaczenie miały ustalenia poczynione przez Sąd I instancji na podstawie opinii biegłego M.. Pozwany w swojej apelacji nie zarzucał zaskarżonemu rozstrzygnięciu naruszenia przepisów postępowania zwłaszcza w zakresie poczynionych przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych. A prawidłowo poczynione w tym zakresie ustalenia Sądu Okręgowego wskazują na to, że wykonawca realizował prace zgodnie z umową i sztuką budowlaną. Prawidłowo ocenił Sąd Okręgowy, że istnienie usterek wykonawczych przy realizacji tego typu inwestycji było nieuniknione – tym bardziej, że materiał dowodowy dostarczył ustaleń z których wynika, że inwestycja prowadzona była w skomplikowanych warunkach terenowych. Skoro jak prawidłowo ustalił Sąd I instancji wykonawca na

bieżący usuwał usterki wskazane przez inspektora nadzoru, jako nie uzasadniony należy ocenić zarzut pozwanego o naruszeniu przez Sąd I instancji prawa materialnego w zakresie oceny istnienia przesłanek do odstąpienia przez zamawiającego od umowy.

Strony nie ograniczyły ani nie wyłączyły w zawartej umowie prawa do odstąpienia od umowy.

Ograniczenia tego prawa nie zawierają również przepisy ustawy Prawo Zamówień Publicznych. Zawarta przez Strony umowa odpowiada umowie o roboty budowlane uregulowanej w kodeksie cywilnym, do której odpowiednio stosuje się przepisy dotyczące umowy o dzieło.

Przepis art. 353¹ k.c. potwierdza zasadę wolności umów. Strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania. Ogólnie rzecz biorąc nie ma przeszkód, aby określiły zasady i terminy płatności świadczenia pieniężnego, ustalając np., że wymagalność świadczenia nastąpi po wystawieniu i doręczeniu faktury.

Jednakże już w samym art. 353¹ k.c. zawarte są ograniczenia swobody kształtowania stosunku prawnego ze względu na właściwość zobowiązania, ustawę i zasady współzycia społecznego. Przepisy ustawy o charakterze *iuris cogentis* mają zastosowanie do stosunku umownego niezależnie od woli stron umowy. W zakresie skutków odstąpienia przez zamawiającego od umowy o dzieło dla wymagalności roszczenia przyjmującego zamówienie o umówione wynagrodzenie takim bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy jest art. 644 k.c.

Zgodnie z art. 644 k.c. jeżeli dzieło nie zostało ukończone zamawiający może w każdym czasie odstąpić od umowy o dzieło, płacąc jednak umówione wynagrodzenie z prawem odliczenia tego co przyjmujący zamówienie oszczędził z powodu nie wykonania dzieła. (...)płacąc umówione wynagrodzenie" należy rozumieć jako nałożenie na zamawiającego, który odstępuje od umowy, obowiązku jednoczesnego zapłacenia przyjmującemu zamówienie stosownego wynagrodzenia. Nie uiszczenie tego wynagrodzenia wraz ze złożeniem oświadczenia o odstąpieniu powoduje, że przyjmujący zamówienie może go dochodzić od zamawiającego na drodze sądowej. Z mocy art. 656 § 1 *in fine* k.c. przepis art. 644 k.c. ma zastosowanie do umowy o roboty budowlane." (wyro Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2003r. sygn. akt IV CK 294/02).

Z powyższego wynika, że w konkretnej sprawie, z chwilą odstąpienia od umowy, pozwanego obciążał ustawy obowiązek zapłaty wynagrodzenia, niezależny od zasad i terminów zapłaty określonych w umowie stron.

W kontekście okoliczności faktycznych ustalonych przez Sąd I instancji wystawienie przez wykonawcę faktury należało traktować jako wezwanie do zapłaty wynagrodzenia w związku z odstąpieniem przez zamawiającego od umowy. Ocena taka uzasadniała pogląd Sądu I instancji, że pozwany po upływie terminu wyznaczonego do spełnienia świadczenia pozostawał w zwłoce i jest zobowiązany do zapłaty dochodzonych odsetek.

Powyższe rozważania dały podstawę Sądowi Apelacyjnemu do dokonania oceny wskazującej na niezasadność zarzutów zawartych w apelacji strony pozwanej i oddalenia apelacji Gminy J. na podstawie art. 385k.p.c.

Status prawny syndyka jako zarządcy masy upadłości nie jest ujmowany jednolicie tak w doktrynie jak i w orzecznictwie. W polskiej doktrynie dominuje teoria urzędowa za którą opowiada się również Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w składzie rozpoznającym sprawę (F. Z., 1999, s. 77; A. P., S..., s. 200). Najważniejszą implikacją teorii urzędowej jest wniosek, iż syndyk jako organ postępowania upadłościowego działa w imieniu własnym i z mocy własnego prawa. Nie zmienia to jednak faktu, że skutki czynności syndyka wchodzących w zakres zarządu masą upadłości dotyczą upadłego. Konsekwencją poglądu, iż syndyk nie jest zastępcą bezpośrednim upadłego, jest stanowisko, że w procesach dotyczących masy upadłości stroną postępowania jest syndyk, a nie upadły reprezentowany przez syndyka. Stanowisko to znajduje bezpośredni wyraz w art. 144 ust. 2, zgodnie z którym syndyk prowadzi postępowania (cywilne i administracyjne) dotyczące masy upadłości w imieniu własnym, chociaż na rzecz upadłego (A. Jakubecki komentarz do art. 144 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze – System Informacji Prawniczej LEX)

Z tego względu Sąd Apelacyjny nie podzielił poglądu wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r. (IV CK 86/04, Biul. SN 2005, nr 2, s. 15), że świadczenie dochodzone przez syndyka albo przeciw niemu podlega zasądzeniu na rzecz albo od upadłego.

W konsekwencji tych rozważań Sąd Apelacyjny ocenił, że skoro sentencja zaskarżonego wyroku zawiera niewłaściwe określenie strony powodowej, pomimo prawidłowego jej określenia w komparycji wyroku to zachodzi konieczność sprostowania sentencji zaskarżonego wyroku na podstawie art. 350 § 1 i 3 k.p.c.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego wynika z zasady odpowiedzialności za wynik sprawy i opiera się o przepisy art. 98 § 1 w związku z 108 § 1 k.p.c.

Na zasądzone na rzecz powoda koszty składa się wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika w wysokości wynikającej z §12 punkt 2 w związku z § 6 punkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych(...).

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji.